

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau-onderzoek en grondboringen aan
de Groenelaan te Woldendorp, gemeente
Delfzijl (Gr.)**

J.Y. Huis in 't Veld

ARC-Rapporten 2005-17

Groningen
2005
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

De aanleiding voor het onderzoek betreft het voornemen van de Stichting voor Gemeenschappelijk Beheer en Administratie (SGBA) om aan de Groenelaan te Woldendorp huizenbouw te laten plaatsvinden. In opdracht van SGBA heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) voorafgaand aan de bouwactiviteiten een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureau-onderzoek en grondboringen uitgevoerd. Het veldonderzoek is op 9 februari 2005 uitgevoerd door drs. ing. G.J. de Roller en drs. J.Y. Huis in 't Veld.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein bevindt zich aan de Groenelaan, ten zuiden de wierde Woldendorp (afb. 1). Het terrein is omringd door een aantal huizen. Uit een visuele inspectie bleek dat het terrein geen duidelijk hogere ligging heeft dan het omliggende land.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/039
Provincie	Groningen
Gemeente	Delfzijl
Plaats	Woldendorp
Toponiem	Groenelaan
Kaartblad	8A
Coördinaten	264.60/588.65
Periode	–
Type object	Wierde
Type bodem	Klei
Geomorfologie	Getijdenvlakte

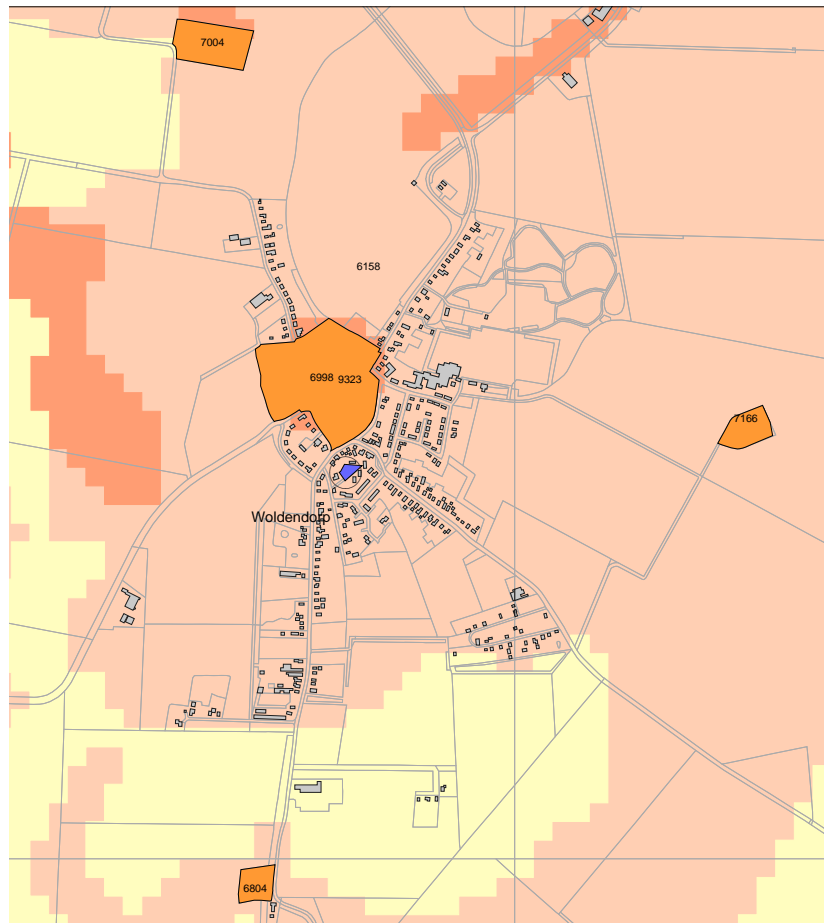
1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om de bodemopbouw op de locatie te bestuderen en om eventuele archeologische indicatoren te documenteren.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken is eerst een bureaustudie verricht. Vervolgens zijn op het onderzoeksterrein in totaal acht boringen gezet (afb. 2). De boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand en de onderlinge boorafstand bedroeg circa 10 m.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemla-

Legenda

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- PLAATSNAMEN

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

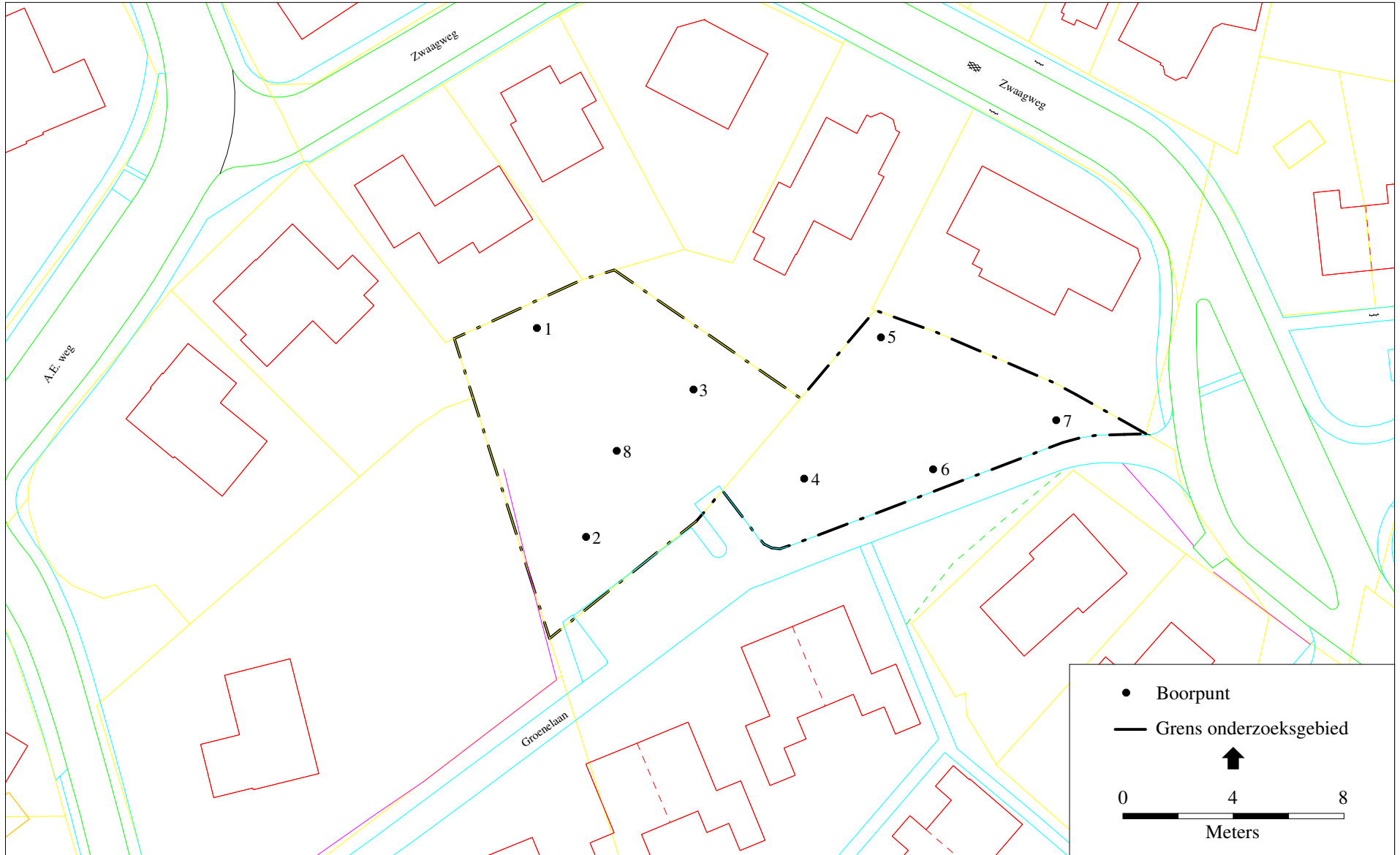
0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 Woldendorp en de directe omgeving met de waarden volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW, 2e generatie) en monumenten. Het blauwe, omcirkelde gebied geeft het onderzochte terrein weer. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 8 februari 2005.

Afbeelding 2 Het onderzoeksterrein met de boorpunten. Kaart: B. Schomaker.

gen precies konden worden beschreven en opgemeten. Hiernaast is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd. Deze bestond uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen, waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was zeer slecht als gevolg van een dichte begroeiing met gras op het onderzoeksterrein.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Landschappelijk gezien hoort het gebied rond Woldendorp bij het klei-op-veen landschap met knikkleigronden en brakke getijde-afzettingen (Berendsen 1997, p. 170). Het pleistocene zand ligt in de omgeving van Woldendorp tussen de 8 en 12 m diepte (afb. 3). Het betreft hier een depressie in de pleistocene ondergrond (Roeleveld 1974, p. 146).

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) middelhoog (zie afb. 1). In de directe omgeving van de onderzoekslocatie zijn een aantal terreinen met een hoge archeologische waarde gesitueerd. Direct ten noorden van het onderzoeksterrein ligt de dorpswierde van Woldendorp (monumentnr. 6998; CMA-nr. 08A-008). Het betreft een wierde waarvan de top op ca. 4,80 m +NAP ligt. De wierde is vermoedelijk in de Vroege Middeleeuwen¹ ontstaan. Nabij de wierde van Woldendorp liggen twee kleinere (huis)wierden. Ten oosten van Woldendorp bevindt zich een huiswierde die tijdens de ruilverkaveling deels is geëgaliseerd (monumentnr. 7166; CMA-nr. 08A-019). Zuidelijk van Woldendorp ligt een andere wierde (monumentnr. 6804; CMA-nr. 08C-001).

Het onderzoeksterrein zelf is vermoedelijk reeds lange tijd bebouwd geweest. Op oude kaarten van het gebied uit het midden van de 19e eeuw is in de omgeving van het onderzoeksterrein bebouwing te zien.² Uit gesprekken ter plekke met een bewoner werd duidelijk dat er kort geleden nog enkele woningen op het terrein stonden. Deze zijn in 2003 gesloopt.³

2.2 Bodemopbouw

Op basis van de resultaten van het booronderzoek is een beeld verkregen van de bodemopbouw op het onderzoeksterrein (bijlage 1). De bodem kan, van onder naar boven, als volgt worden beschreven:

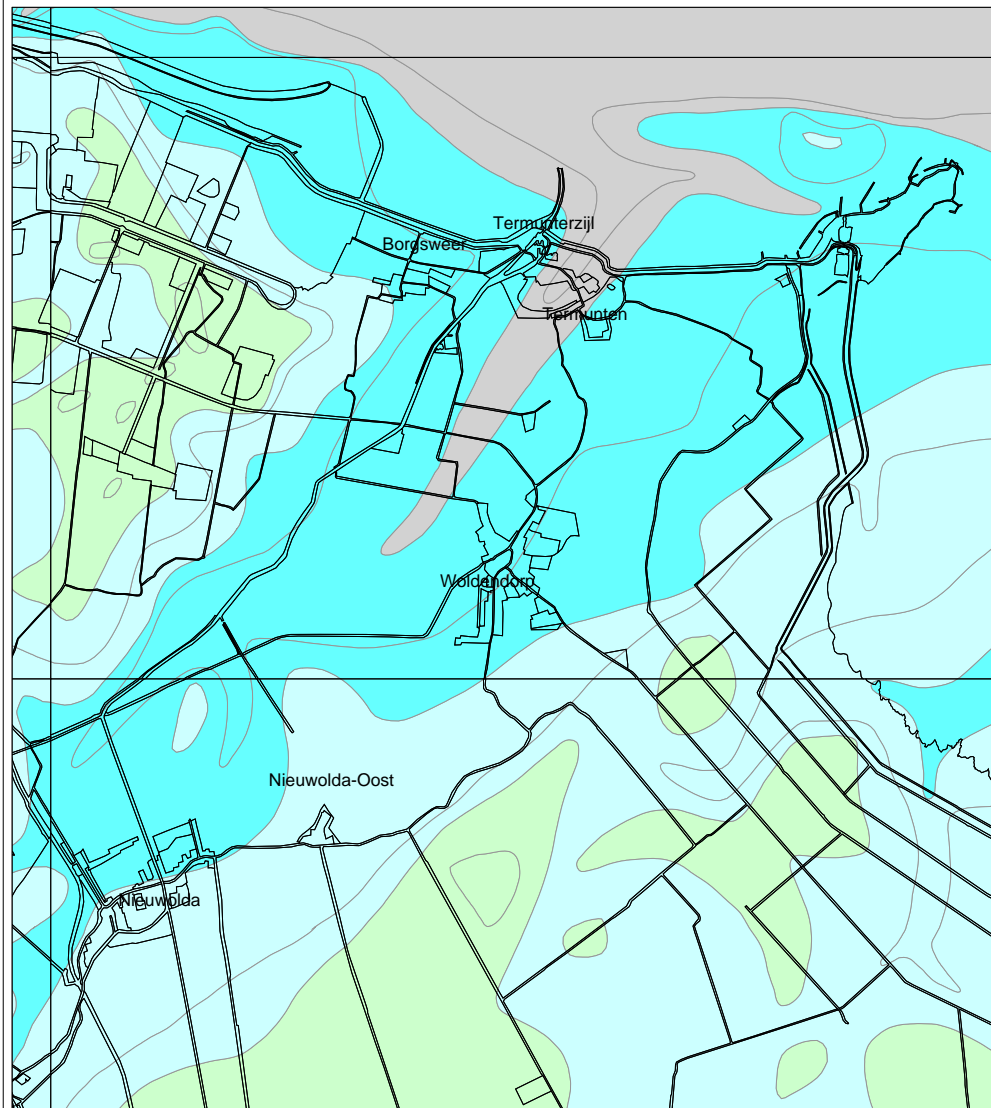
- 200–90 cm beneden maaiveld: blauwgrijze, licht siltige klei met zandlaagjes en enkele plantenresten;
- 90–20 cm beneden maaiveld: bruingrijze of grijsbruine zwak siltige klei met roest, puin en, in één boring, (modern) glas;

¹Periodisering naar Brandt et al. (1992).

²Bron: De Grote Historische Atlas Noord-Nederland 1851–1855, blad 28.

³Mondelinge mededeling van de heer Kwebeman, SGBA.

Woldendorp

Legenda

- PLAATSNAMEN
- TOP50_CBS ((c)CBS)
- PLEISTOCEN_TOP ((c)TNO)
- 0 tot 2 m tov NAP
 - 4 tot 0 m tov NAP
 - 8 tot -4 m tov NAP
 - 12 tot -8 m tov NAP
 - 16 tot -12 m tov NAP
 - 24 tot -16 m tov NAP
 - geerodeerd

0 1 km

ROB
ArchisII

Afbeelding 3 Woldendorp en de directe omgeving met de diepte van het pleistocene zand. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 9 februari 2005.

- 20–0 cm beneden maaiveld: grijszwart of bruingruis zand, de bouwvoor, opgebracht.

De blauwgrijze klei met zandlaagjes is indicatief voor een natuurlijke kwelder. De hierboven gelegen laag met bruingrijze of grijsbruine klei is waarschijnlijk deels geroerd, gezien het voorkomen van (kleine) puinresten. Op basis van de aard van de puinresten en de aanwezigheid van glas, kan er van worden uitgegaan dat dit in een (sub)recent verleden is gebeurd. Vermoedelijk heeft de verstoring van deze laag plaatsgevonden bij de bouw en/of sloop van de woningen die op de onderzoekslocatie hebben gestaan. De bouwvoor is vermoedelijk opgebracht als tuingrond en hangt eveneens samen met deze woningen.

3 Conclusies

Gezien het bovenstaande kan het volgende worden geconcludeerd:

- De bodem op het onderzochte terrein is tot circa 90 cm beneden het maaiveld voor een deel geroerd geweest. Dit is in een (sub)recent verleden gebeurd, en hangt waarschijnlijk samen met de bouw of sloop van de huizen die op het terrein hebben gestaan.
- Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen tijdens het veldonderzoek, noch op het maaiveld, noch in de boorkernen. Er zijn evenmin aanwijzingen dat er zich op de natuurlijke kwelder nog ongestoorde ophogingslagen van de wierde bevinden. Deze zijn mogelijk opgeruimd bij recente bouwactiviteiten. Een andere mogelijkheid is dat de wierde van Woldendorp zich niet tot het onderzoeksterrein heeft uitgestrekt.

4 Aanbeveling

Op basis van de conclusies van het IVO is er geen reden om aan te nemen dat er zich op het onderzoeksterrein archeologische resten in de ondergrond bevinden. Er wordt daarom aanbevolen het onderzoeksgebied vrij te geven voor de voorgenomen bouwactiviteiten. Mochten er bij de bouwactiviteiten onverhoopt wel archeologische resten worden aangetroffen, dan dient het bevoegd gezag, in de persoon van de provinciaal archeoloog (PA) van Groningen, Dr. H.A. Groenendijk, hierover te worden ingelicht.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische geografie van Nederland).
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Roeleveld, W., 1974. *The Groningen Coastal Area: A study in Holocene geology and low-land physical geography*. Vrije Universiteit Amsterdam (diss.).

Bijlage 1 Boorstaten

De diepte is in centimeters beneden maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Ks2	klei, matig siltig	Ks3	klei, sterk siltig	Kz1	klei, zwak zandig	Zs1	zand, zwak siltig
h1	zwak humeus	h2	matig humeus	h3	sterk humeus		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks2	h1	geleidelijk	bruingrijs	bouwvoor
80	Ks2		scherp	grijsbruin	puinresten
120	Ks3		geleidelijk	grijsblauw	matig ijzerrijk, kalkrijk
140	Ks3		geleidelijk	donkergrijsblauw	kalkarm, weinig plantenresten
180	Ks3			bruinblauw	kalkarm, weinig plantenresten

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Kz1	h1	geleidelijk	bruingrijs	bouwvoor
30	Kz1		geleidelijk	grijsbruin	matig ijzerrijk
80	Ks2		geleidelijk	grijsbruin	weinig plantenresten, puinresten
140	Ks2		geleidelijk	grijsbruin	weinig plantenresten, matig ijzerrijk
175	Ks2			bruinblauw	weinig plantenresten, zwak ijzerrijk, siltige bandjes

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Kz1	h1	geleidelijk	bruingrijs	bouwvoor, weinig plantenresten
90	Ks3	h3	scherp	grijsbruin	zwak ijzerrijk, weinig plantenresten, puinresten
91	Zs1		scherp	witgrijs	sterk ijzerrijk, schelpen
130	Ks3			groengrijs	matig ijzerrijk, siltige bandjes

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Zs1	h3	scherp	donkerbruin	weinig plantenresten, bouwvoor
50	Ks1		geleidelijk	lichtbruingrijs	matig ijzerrijk, kalkrijk, puinresten en schelpen
90	Ks2		geleidelijk	lichtbruingrijs	matig ijzerrijk
100	Ks2		geleidelijk	lichtbruingrijs	zwak ijzerrijk
130	Ks2		geleidelijk	lichtbruingrijs	matig ijzerrijk, siltige bandjes
140	Ks2		scherp	lichtblauwgrijs	
150	Ks2	h1	scherp	donkerblauwgrijs	
174	Ks2		geleidelijk	grijs	zwak ijzerrijk
190	Ks2			donkergrijs	weinig plantenresten

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Kz3	h3	scherp	grijszwart	bouwvoor
50	Kz3	h1	geleidelijk	bruingrijs	puinresten, schelpen
90	Ks3	h2	scherp	lichtbruingrijs	puin, steenkool, glas
100	Ks3		geleidelijk	groengrijs	
120	Ks2		geleidelijk	blauwgrijs	
140	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	kalkrijk, sterk ijzerrijk
180	Ks2			blauwgrijs	zwak ijzerrijk, kalkarm

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Kz3	h3	scherp	grijszwart	bouwvoor
50	Kz3	h1	geleidelijk	bruingrijs	puinresten
60	Ks2		geleidelijk	grijs	matig ijzerrijk, puinresten
95	Ks2		scherp	blauwgrijs	
100	Ks2	h1	scherp	donkerblauwgrijs	kalkarm, siltige bandjes
120	Ks2			blauw	

boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
5	Ks2	h1	scherp	grijs	bouwvoor
45	Zs1	h3	scherp	zwartbruin	
100	Ks2		scherp	bruinblauwgrijs	zwak ijzerrijk, puinresten
140	Ks2		geleidelijk	blauwgrijs	kalkarm, zwak ijzerrijk
170	Ks2			grijsblauw	kalkarm

boring 8

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Ks2	h1	geleidelijk	bruingrijs	bouwvoor, weinig plantenresten
45	Ks3		geleidelijk	grijsbruin	matig ijzerrijk, puinresten
90	Ks2		geleidelijk	grijsbruin	zwak ijzerrijk
140	Ks2		scherp	bruingrijs	zwak ijzerrijk, siltige bandjes
170	Ks2	h1		donkerblauwgrijs	